

hos os stedfindende og ved Lovgivning indførte Arvesæfte. Majora-
ter anfaae han overhovedet ikke for gavnlige, hverken for Staten
i det Hele, eller for Landbruget. Estrups Afhandling om denne
Gienstand (III. S. 297—362) indeholder, ligesom den om Livs-
sæftet, en betydelig Deel historisk-statistiske Oplysninger. Den læses
dog med mindre Behag, end den sidstnævnte, i en jævnlig stiv og
tvungen tydt Oversættelse; fordi Forf. sidste Gang lod den udgaae paa
dette Sprog i en senere Udgave. (1845) Han var imidlertid (S.
XLII) „ikke enig med dem, som dengang fordrede Selveiendom og
den frieste Jord-Udstykning.“ I Begyndelsen af 1846 udtalte
han „sine sidste Ord om de politiske Samfundsforshold“ og nævne-
de i dem „den statsborgerlige Viigheds gode og sunde Principer fra 1660.“
Han oplevede hverken Statsforandringen, eller Grundloven, fra
1818; (Estrup døde, kun 53 Aar gammel, d. 29. Decbr. 1846) og han
blev (som hans Biograph i den Anledning siger) „fritaget for den
Bekymring, som adskillige Bestemmelser i samme vilde have vaet hos
ham.“ (S. XLII.) Saaledes undgik han ogsaa at erfare og for-
nemme Alt hvad der i 4 Aar har rystet Stater og Nationer i
Europa; og vi maae være uvisse om Estrup, med sin adle og rene
Charakter, havde fundet sig lettere og mere tilfreds i vor politiske
Atmosfære 1851, end i 1846.

-
18. Skånes Politiska Historia, efter trycta och otryyta
Källor, utarbetad af Abraham Cronholm. I. Del.
till Roskildska Freden. Lund, 1847. 577 S. st. 8.
2. Del. från Roskildska Freden till närvarande Tiden.
Lund, 1851. 644. S. 8. (Tilligemed alphabetiske Re-
gister till begge Dele.)
19. Skånska Skolväsendets Historia: utarbetad i Syn-
nerhet efter otryyta Källor, af Joh. Ernst Rietz.
Lund, 1848. 655 S. st. 8vo.

Det er et Træk i vor nyere historiske Literatur, som vel
allerede forhen er bemærket, og som ikke vil glemmes af den, der
engang skal berette dens Stieene i det 19de Aarhundrede: at Be-

handlingen af dens Kilder, i nogle Grene og for visse Tidrum, er optaget af vore svenske Naboer med en Flid og med et Udbytte, som har Fordring paa vor Agtelse og Erkiendtlighed. Den første af de ovenfor nævnte Forfattere, som her er fremtraadt med et betydeligt Værk, hørte til dem, som i Sverrige aabnede denne Bane. Professor N. Cronholm i Lund, længe bekendt som svensk historisk Forfatter, leverede 1815 i nærværende Tidsskrift en kritisk Fremstilling af Erik Klippinges Regiering; særdeles med Hensyn til den under bemeldte Konge i fuld Luc blussende Strid imellem Kongemagt og Hierarchiet i Danmark, og til det, ved en Sammenfærgelse af Adelsmand udførte Kongemord, der fremtræder som en gaadefuld tragisk Begivenhed i vor Historie. Den samme Forfatter har i de sidste Aar, ved det ovenanførte paa omfattende Kildestudier byggede Værk, bearbejdet Historien af en fordum og fra aldgamle Tider til det danske Rige hørende Provinds, og derti meddeelt en indholdsrig Fremstilling og Oplysning af mange Forhold i Danmarks indre Historie og Forfatning i Middelalderen og under de oldenborgske Konger indtil 1660, hvortil vor egen Literatur ikke har noget Sideskifte i en dansk Provindhistorie at opvise. Vi ansee det ligesaa meget for en Pligt, at henlede Opmærksomheden hos Æltere og Ældre af Fædrelandets Historie paa det nyeste, og et af de betydeligste Arbejder, hvormed Prof. Cronholm har beriget den svenske Literatur, som at erkiende de Fortjenester, han derved har erhvervet sig af danske historiske Forholds Belysning og Fremstilling ved en udenlandsk Forfatters Haand. Vi maae overlade det til hans egne Landsmand, til svenske Literatoer og kritiske Skriftdommere, nøiere at undersøge og udvilde Bogens Egenheder og Stoffets Behandling, som et svensk historisk Literaturværk betragtet. Indskrænkede af Rummet, maae vi nøies med, i Almindelighed at bevidne den usfortredne Omhu og Arbejdsomhed, den Interesse og Kiærlighed for Gienstanden, og den levende historiske Aand og Sandt, hvormed Forfatteren har vidst at give Skildringen af Tidsvilkaar, Stændernes Forhold, Kirkeforfatning før og efter Reformationen, Adelshistorie, Lehnsvæsen, Krigstjeneste, Lovgivning, Riksstædernes Oprindelse og Tilstand i forskjellige Perioder, og andre politiske og statistiske Forhold i den enkelte Provinds, en betydelig Grad

af Fuldstændighed og Nøiagtighed; saaledes at ogsaa, især hvad Tiden før 1660 angaaer, den historisk-statistiske Skildring af Provindsen Skaane, i mange Dele faaer en mere univerjel Character, eller kan meddele Oplysning til de samme eller lignende Forhold i andre danske Provindser, paa forskjellige Tidspunkter for Skaanes Afstaaelse. — Det til saadanne Oplysninger af vort Lands indre Historie for Souverainiteten i denne Bog meddeelt Materiale er saa rigt, at vi blot i Almindelighed kunne betegne den som et værdifuldt Bidrag til denne Histories Studium i bemeldte Perioder, — et Bidrag, som vi, med dette Hensyn, vel tør nævne næst efter saadanne Arbejder i vor egen Literatur, som de udmærkede historiske Skoleprogrammer (Thorups og Adlers) fra Ribe; eller de i Naalidelighed, kritisk Gruudighed og Fuldstændighed uovergaaede Samlinger til vor indre Histories Oplysning i enkelte Materier og Forhold, hvilke vi skyldte en Forfatteris samvittighedsfulde Ild og Nøiagtighed, (W. W. Jacobsen) hvis alt for tidlige uerstattede Tab ofte vil fremkalde hans Savn, og Beflagelsen over, at han kun havde begyndt Bearbejdelsen af sine mangeaarige Studier og Samlinger.

Det er første Deel af Prof. Gronholms Værk, som nærmest vedkommer os, da den omfatter Skaanes Historie indtil 1658; vi finde her heelt igiennem danske Forhold behandlede, og støde idelig paa Oplysninger, der finde Anvendelse paa Danmarks indre Forfatning. Vi kunne deriblandt nævne den 10de Afdeling, der omhandler de adelige Krongeleshn i Skaane, og tilfids meddeeler en Fortegnelse over Lehnsmændene omtrent fra Reformationen til den Moskilske Fred (S. 457—62) ligesom over de større skaanske Lehns Indkomster og Skyldigheder til Kronen (S. 462—472); hvorved det Dnske fremkaldes: at vi ved lignende, saa vidt muligt fuldstændige og nøiagtige Bidrag til Kundskab om alle danske Krongeleshn for Souverainiteten, maatte erholde et vigtigt Bidrag til vor indre Statshistorie i det 15de—17de Aarhundrede. Den 11te Afdeling indeholder Noticer om de skaanske Kongsstæder fra 1536—1658*) som afgive enkelte Træk til visse Stæders og til

*) Vi faaer her nogen Underretning om de allerede i ældre Tider nedlagte skaanske Stæder Lunterun Gaafelil, Nalus og Wå, hvorefter hidtil ganske lidt vides.

det danske Rieksstadsvæsens ældre Historie; men i det hele dog ere fragmentariske, og kunne ei stilles ved Siden af de Jacobsenske Bidrag eller samme Gienstand. Forf. synes ikke til disse Skildringer at have benyttet skaaniske Arkiver; han bemærker i det mindste selv, (S. 431) at 10de og 11te Afdeling fornemmelig ere byggede paa Documenter og Copyebøger i det Kgl. danske Geh. Archiv. Han vilde her have fundet endnu rigere Kilder til Skaanes Historie i det 16de og 17de Historie, dersom de vigtige og værdifulde Falkmannske Registreanter (Jvf. Nyt histor. Tidsskr. II. S. 690) paa den Tid havde været fuldfærdige.

Om vi ei tage feil, da har Prof. Gronholu været i Stand til at give anden Deel af dette sit Værk endnu større Fortieneste som Provindsialhistorie, end den første. Grunden hertil maa vel især søges i den Omstændighed, at han til Historien efter den Roskildske Fred har havt Udgang til og benyttet en ulige større Deel utrykte Kilder i de stockholmske Arkiver, i det Engestrømske Bibliothek, i Malmøes rige Stadsarkiv, o. fl. Steder. Denne Deel har derved i visse Partier mere faaet Formen af en Materialsamling; men dette er ved geographisk-historisk Arbejde af den Art uundgaaeligt. Brugere af dette Værk maa derfor være Forfatteren takskyldig for de i andet Bind meddeelte Register; og disse ville tillige lægge for Dagen, hvor stor Mangfoldigheden er i Værkets Indhold, og hvor betydelig Mængden er af det factiske Stof, som deri er samlet.

Den anden af de ovenfor nævnte Bøger afhandler i dens første to Afdelinger „de skaanske Skolers almindelige Historie under den danske Styrelse.“ (S. 1—128) I de første Capitler af samme kunne vi dog ikke vente os nye Oplysninger, da Forf. har benyttet de os velbekjendte Kilder (Pontoppidans Kirkehistorie; Christ. Pedersen „om Børn at holde til Skole“; Kirkeordnantesen af 1537; Myerups Skolehistorie og Afhandlinger om de fordum brugelig latinske Skolebøger, m. fl.) Det 7de Capitel (S. 88—127) der handler om Skolerne under Christian IV. Regjering, har i sit Indhold adskillige mindre bekjendte Meddelelser; saaledes bl. a. det interessante, efter denne Konges Befaling ved en af 5 Professorer bestaaende Skolecommissjon, (deriblandt Stevhanius fra Sorø) udarbejdede Skole-Reglement af 1632, som

her for første Gang findes fuldstændig aftrykt. (S. 631—654) Egeledes finde vi blandt Bilagene (S. 621—29) aftrykt Christian den Fjerdes Foundation af 1639 for Cathedral- og Gymnasialskolerne i Roskilde, Lund, Ribe, Viborg og Aarhus — et nyt Beviis paa den grundige Omfarg, som videnskabelig Ungdomsdannelse nød under denne Konges Regjering. — Alt der i Forfatterens specielle staaende Skolehistorie, som optager den betydeligste Deel af Bogen (S. 191—575) og fornemmelig bestaaer af Fortegnelser og korte biographiske Noticer om Rectorer og andre Lærere ved de lærde Skoler i denne Provinds, forekommer en stor Mængde Navne, som tilhøre den danske Personalhistorie: er en naturlig Følge af denne med megen Omhu og Samlerflid udarbejdede Skolehistories Gienstand og Veffæstethed.

20. Minder om de Danske og Nordmændene i England, Skotland og Irland: af J. J. A. Worsaae. Kiøbenhavn. 1851. 446 S. S. (Med 3 Kort og endel Træsnit m. m.)

Vi have oftere havt Anledning til, i disse Literaturblade at omtale en dansk Forfatteres antiquariske Arbejder, hvis Mandstrætning har ført ham bort fra en ældre Tids livløse Betragtning og flærneløse Behandling af nordiske Oldsager og nordisk Archæologie, som ikke gik videre end til Opsamlingen af et isoleret materielt, Stof — vare sig i de jordfundne Gjenstande selv, eller i deres Beskrivelse og deres Forklaring, der i Almindelighed enten havde Præg af eenfædig Fordom og Indbildning, eller indskrænkede sig til en tør og ufrugtbar Lærdom. Man kan anvende denne Bemærkning paa alle tre nordiske Riger. Naaskee har man dog i Sverrige, fra den lærde Rudbecks Tid, havt det stærkeste Anlæg til at bringe Phantastien ind i antiquariske Underjøgelses og Resultater; og man har endnu i den seneste Tid seet, at denne Mand og Smag ikke er udded hos vore Naboer. Men vi saae ogsaa paa samme Tid hos os selv, hvormeget Indbildningskraften var i Stand til,